

Εφετείου Πειραιώς 1112/1992,

Πηγή: Ε.Ε.Δ. 52/93 σελ. 554

Περίληψη: Οι διατάξεις περί αποζημιώσεως για εργατικό ατύχημα εφαρμόζονται και στη σύμβαση ναυτολόγησης. - Η ευθύνη του εργοδότη που προέρχεται απ' το ναυτεργατικό ατύχημα είναι συνέπεια της σύμβασης ναυτολόγησης. - Εμπίπτει στην έννοια του εργατικού ατυχήματος η πτώση του παθόντος που επήλθε κατά την εκτέλεση της εργασίας του, εφόσον η σωματική βλάβη προήλθε από την πτώση. - Η αθροιστική καταβολή αποζημίωσης για πρόσκαιρη ολική ανικανότητα και για μερική διαρκή ανικανότητα για εργασία δεν είναι δυνατή, αλλά ο παθών δικαιούται αποζημίωσης για την κατάστασή του όπως τελικώς διαμορφώθηκε. - Η αμέλεια του παθόντος έχει ως μόνη συνέπεια τη μείωση της οφειλομένης αποζημίωσης μέχρι το μισό του ποσού της, εφόσον αυτή συνίσταται στην αδικαιολόγητη παράβαση των όρων ασφαλείας, μη εφαρμοζόμενης της γενικής διάταξης περί ζημίας εξ οικείου πταίσματος. - Η διάταξη όμως αυτή εφαρμόζεται προκειμένου για την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης, λόγω ηθικής βλάβης επί εργατικού ατυχήματος. - Ο ναυτικός που υφίσταται ατύχημα κατά τη διάρκεια της σύμβασης δικαιούται μισθό ασθενείας μέχρι τεσσάρων μηνών που συνίσταται στον πλήρη βασικό μισθό του. - Ο νόμιμος ή συμβατικός μισθός στο ναυτικό πρέπει να καταβάλλεται οπωσδήποτε μέχρι το χρόνο λύσης της σύμβασης, που αποτελεί δήλη ημέρα, από την οποία μπορεί να αξιωθεί τόκος υπερημερίας. - Για τις λοιπές όμως απαιτήσεις τόκος μπορεί να ζητηθεί από την επίδοση της αγωγής.

Κυριότερες διατάξεις: Ν. 551/1915. ΚΙΝΔ άρθρο 66. Α.Κ. άρθρα 300, 914, 932.

Απόφαση Δικαστηρίου

Πρόεδρος ο κ. Γ. ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

Εισηγητής ο Εφέτης κ. ΑΝΤ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Δικηγόροι οι κ.κ. Ι. Μπουντούρης, Γ. Κοντοσέας

Το Μονομελές Πρωτοδικείο Πειραιά, με την 677/1991 οριστική του απόφαση, που εκδόθηκε με την ειδική διαδικασία των άρθρων 664 και επ. Κ.Πολ.Δ., δίκασε αντιμωλία τους διαδίκους, δέχθηκε μερικώς στην ουσία την αγωγή, υποχρέωσε τους εκκαλούντες, που ευθύνονταν εξ ολοκλήρου, να καταβάλουν στον εφεσίβλητο το ποσό των 2.622.478 δραχμών και τους νόμιμους τόκους γι' αυτό, που θα άρχιζαν από την επίδοση της αγωγής και θα έληγαν με την εξόφλησή του, κήρυξε την ηγουμένη διάταξη προσωρινώς εκτελεστή, και για το ποσό των 1.000.000 δραχμών, και καταδίκασε τους εκκαλούντες εξ ολοκλήρου να πληρώσουν. στον εφεσίβλητο τα δικαστικά έξοδα της δίκης εκ δραχμών 180.000. Η ένδικη έφεση, που επιδιώκει την εξαφάνιση της πρωτόδικης απόφασης, είναι παραδεκτή (συνδ. αρθρ. 495 § 1, 499, 511, 513 § 1, 516 § 1, 517, 520 § 1, 522, 532, 533, 591 § 1 και 674 § 2 Κ.Πολ.Δ.), γιατί ασκήθηκε προτού να γίνει η επίδοση της προσβαλλόμενης απόφασης. Ο εφεσίβλητος άσκησε κατά της πρωτόδικης απόφασης, με τις προτάσεις του, που κατέθεσε στο Δικαστήριο αυτό, αντέφεση. Ο λόγος αυτής, ο οποίος εκτίθεται ακολούθως, ανάγεται σε κεφάλαιο της προσβαλλόμενης απόφασης, που έχει πληγεί με την έφεση. Η αντέφεση, για το λόγο αυτό, είναι παραδεκτή (συνδ. αρθρ. 523 § 1, 532, 591 § 1 και 674 § 1 Κ.Πολ.Δ.). Έτσι πρέπει να συνεκδικασθούν η έφεση και η αντέφεση, γιατί έχουν πρόδηλη συνάφεια, και να ερευνηθούν αυτές στην ουσία.

Οι διατάξεις του ν. 551/1915, που τροποποιήθηκαν μεταγενεστέρως και κωδικοποιήθηκαν με το β.δ. της 24.7/25.8.1920, διατηρήθηκαν σε ισχύ και μετά την εισαγωγή του Α.Κ. (άρθρ. 38 εδ. α' Εισ. Ν.Α.Κ.) και γι' αυτό έχουν εφαρμογή (άρθρ. 66 ΚΙΝΔ) και στη σύμβαση της ναυτολόγησης (βλ. Ολ.Α.Π. 965/1985 ΝοΒ 33, 1409). Η ευθύνη του εργοδότη, που απορρέει από το εργατικό ατύχημα, το οποίο έχει υποστεί ο ναυτικός στη διάρκεια της σύμβασης της ναυτολόγησης ή εξ αφορμής αυτής, και έχει έρεισμα τη διάταξη του άρθρου 1 του ν. 551/1915, εμπίπτει, σύμφωνα με την άποψη, την οποία θεωρεί ως ορθότερη το Δικαστήριο αυτό και η οποία κρατεί στο ίδιο, μέσα στα πλαίσια της εργασιακής σύμβασης. Ειδικότερα το ατύχημα, που έχει τη μορφή του ζημιολογίου περιστατικού, προϋποθέτει αναγκαίως την ύπαρξη της εργασιακής σχέσης, γιατί ο εργοδότης, που εκμεταλλεύεται στη διάρκεια της την εργασία του ναυτικού, αναλαμβάνει ιδιαίτερες υποχρεώσεις για το ατύχημα, που θα επέλθει στο ναυτικό. Η ευθύνη του εργοδότη, η οποία προέρχεται από το ναυτεργατικό ατύχημα, εμφανίζεται, για το λόγο αυτό, ως συνέπεια της σύμβασης της ναυτολόγησης. Έτσι οι υποχρεώσεις του έναντι του ναυτικού, που έχει υποστεί ατύχημα, και τα δικαιώματά του ίδιου ρυθμίζονται από το δίκαιο (άρθρ. 25 Α.Κ.), στο οποίο έχουν υποβληθεί τα μέρη με τη σύμβαση ναυτικής εργασίας (βλ. Σπ. Βρέλλη, Προβλήματα ιδιωτ. διεθν. δικ. στη σύμβαση εργασίας, 1989, σελ. 59, Αντ. Αντάμπαση, Το εφαρμοστέο δίκαιο στο ναυτεργατικό ατύχημα, 1988, σελ. 68 και 87, Αν. Βερνάρδο, Το δίκαιο της ναυτικής εργασίας, 1980, σελ. 96 και σημ. 156, Κ. Ρόκα, Ναυτ. Δικ., 1968, σελ. 131 σημ. 18, Α.Π. 102/1961 ΝοΒ 9,

825, 75/1961 ΕΕμπΔ ΙΓ', 100, Εφ. Πειρ. 897/1990 ΕΝΔ 18, 466, 764/1990 ΕΝΔ 18, 209, 1673/1988 ΕΝΔ 17, 186, 1388/1988 Πειρ. Ν. 10, 522, 393/1983 Πειρ. Ν. 5, 65, 1100/1981 ΕΝΔ 10, 319, 1014/1980 Πειρ. Ν. 2, 567). Εργατικό ατύχημα, που απορρέει από βίαιο συμβάν, συνιστά, όπως συνάγεται από τη σαφή διατύπωση των συνδυασμένων διατάξεων των άρθρων 1, 2 και 3 του ν. 551/1915, και η σωματική βλάβη, η οποία έχει ως συνέπεια την ανικανότητα για εργασία, εφόσον η σωματική βλάβη επήλθε κατά την εκτέλεση της εργασίας, οφειλόταν σε αιφνίδιο και απρόβλεπτο γεγονός και ήταν άσχετη με τη σύσταση του οργανισμού του παθόντα και με τη βαθμιαία και προοδευτική εξασθένηση και φθορά του, η οποία οφείλεται στη φύση και το είδος της εργασίας του και στους δυσμενείς όρους της παροχής της, που συνδέονται με την ίδια (βλ. Α.Π. 1019/1990 ΕΕργΔ 50, 378, 226/1987 ΕΝΔ 16, 58). Επομένως εμπίπτει στη μορφή του εργατικού ατυχήματος και η πτώση του παθόντα, που επήλθε κατά την εκτέλεση της εργασίας του, εφόσον η σωματική βλάβη προήλθε από την πτώση (βλ. Α.Π. 832/1984 ΕΝΔ 13, 394, 233/1975 ΝοΒ 23, 1046). Η αποζημίωση, την οποία θεσπίζουν τα άρθρα 1 και 3 του ν. 551/1915, για την περίπτωση της επέλευσης του εργατικού ατυχήματος, καταβάλλεται, όπως συνάγεται από τη ρητή διατύπωση των διατάξεων αυτών, για μία μόνο από τις καταστάσεις ανικανότητας για εργασία, τις οποίες προβλέπει ο νόμος, και μάλιστα για την τελική κατάσταση, που ήθελε προκύψει από το ατύχημα, που έχει επισυμβεί. Η καταβολή όμως αποζημίωσης, η οποία να έχει μικτή μορφή και να απαρτίζεται κατά μέρος από περισσότερες των πέντε αυτών καταστάσεων, δεν προβλέπεται από τον νόμο. Έτσι η αθροιστική επιδίκαση αποζημίωσης για πρόσκαιρη ολική ανικανότητα και για μερική διαρκή ανικανότητα για εργασία, δεν είναι δυνατή. Σε περίπτωση, κατά την οποία εκείνος, που είχε υποστεί το ατύχημα, παρέμεινε προσωρινώς ολικώς ανίκανος για εργασία και στη συνέχεια η ανικανότητά του διαμορφώθηκε σε μερική διαρκή, τότε αυτός θα λάβει αποζημίωση για την τελευταία, δηλαδή για τη μερική διαρκή ανικανότητα (βλ. Α.Π. 70/1942 ΕΕΝ Θ', 201, 75/1936 ΕΕΝ Γ', 474, Εφ. Πειρ. 897/1990 ΕΝΔ 18, 466, Εφ. Αθ. 942/1987 Ελ.Δ. 29, 514, 7876/1985 ΝοΒ 33, 1437, Εφ. Πειρ. 1180/1981 ΕΝΔ 10, 245, 887/1980 ΕΝΔ 9, 98, Εφ. Αθ. 6778/1973 ΝοΒ 22, 226). Η ύπαρξη του εργατικού ατυχήματος, σύμφωνα με τις συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 1, 3 και 16 του ν. 551/1915, δεν επηρεάζεται στην περίπτωση, κατά την οποία αυτό προήλθε από αμέλεια του παθόντα, η οποία δεν διακόπτει τον αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ της εργασίας και του ατυχήματος. Το αποτέλεσμα αυτό επέρχεται μόνο αν το ατύχημα οφείλεται σε πρόθεση του παθόντα. Η ενδεχόμενη ύπαρξη αμέλειάς του έχει ως μόνη συνέπεια την, κατά την κρίση του δικαστή, μείωση της αποζημίωσης, η οποία οφείλεται. Η μείωσή της εξικνείται μέχρι το μισό του ποσού αυτής και συντελείται με την προϋπόθεση, ότι η αμέλεια συνίσταται σε αδικαιολόγητη παράβαση από τον παθόντα διατάξεων, οι οποίες περιέχονται σε νόμους ή διατάγματα, που ισχύουν, και θέτουν τους όρους ασφαλείας στην εργασία ή των συναφών κανονισμών, που έχουν εκδοθεί από την αρμόδια αρχή ή τον κύριο της επιχείρησης και κυρώθηκαν από την αρχή. Άλλη αμέλεια, εκτός από την παραπάνω ειδική, δεν λαμβάνεται υπόψη σε όλες τις περιπτώσεις του εργατικού ατυχήματος και δεν εφαρμόζεται στις ίδιες, εξ αιτίας της ειδικής ρύθμισης, που θεσπίζεται με τις διατάξεις, οι οποίες μνημονεύθηκαν, το άρθρο 300 Α.Κ. (βλ. Α.Π. 1823/1990 ΕΕργΔ 50, 794, 1404/1986 ΕΝΔ 16, 523, Εφ. Πειρ. 1258/1986 ΕΝΔ 15, 229, 1095/1986 Ελ.Δ. 29, 716). Από το περιεχόμενο των εγγράφων, τα οποία προσκόμισαν, με επίκληση, οι διάδικοι και μνημονεύονται ακολούθως, της 45/13.12.1990 έκθεσης πραγματογνωμοσύνης, η οποία προσκομίσθηκε με νόμιμη σήμανση και επίκληση και την οποία συνέταξε ο Γ.Κ., ιατρός ορθοπεδικός, που διορίσθηκε με την 1496/1990 μη οριστική απόφαση του πρωτόδικου δικαστηρίου, η οποία διέταξε τη διεξαγωγή της πραγματογνωμοσύνης, της από 25.2.1991 έκθεσης, την οποία συνέταξε ο τεχνικός σύμβουλος των εκκαλούντων Α.Σ., ιατρός-χειρουργός, που διορίσθηκε νομοτύπως (άρθρ. 392 § 1 Κ.Πολ.Δ.), και η οποία περιέχει τη γνώμη του, της 17.024/4.7.1990 ένορκης βεβαίωσης, την οποία συνέταξε η Ειρηνοδίκης Αθηνών Ε.Δ. και προσκόμισαν με νόμιμη σήμανση και επίκληση οι εκκαλούντες και η οποία έχει ληφθεί συννόμως (άρθρ. 671 § 1 Κ.Πολ.Δ.), γιατί τηρήθηκε η νόμιμη προδικασία, που συντελέσθηκε με νομότυπη και εμπρόθεσμη γνωστοποίηση της εξέτασης (βλ. την 9157Ε/2.7.1990 έκθεση επίδοσης, την οποία συνέταξε ο δικαστικός επιμελητής Αθηνών Γ.Σ. και η οποία προσκομίσθηκε με νόμιμη σήμανση και επίκληση) και έχει περιλάβει την κατάθεση του μάρτυρα Γ.Γ. και των ισχυρισμών, που προέβαλαν οι διάδικοι, με τις προτάσεις, που υπέβαλαν στις δύο συζητήσεις της πρωτόδικης δίκης και στην παρούσα, και από τη λοιπή γενικώς αποδεικτική διαδικασία αποδείχθηκαν τα πραγματικά περιστατικά, τα οποία ακολουθούν: Ο εφεσίβλητος και η δεύτερη εκκαλούσα, που είχε την έδρα της στον Πειραιά, είχαν καταρτίσει στην ίδια πόλη και στις 10 Δεκεμβρίου 1988 έγγραφη σύμβαση ναυτικής εργασίας (βλ. αυτή, που προσκομίσθηκε με επίκληση). Η δεύτερη εκκαλούσα, που εκπροσωπούσαν νομίμως από τον τρίτο εκκαλούντα, συμμετέσχε στην κατάρτιση της σύμβασης αυτής με την ιδιότητα της αντιπροσώπου και αντικλήτου της πρώτης εκκαλούσας, η οποία ήταν αλλοδαπή ναυτιλιακή εταιρεία, γιατί είχε την έδρα της στην Μονρόβια της Λιβερίας, και ήταν πλοιοκτήτρια του φορτηγού πλοίου "Μ", που έφερε ελληνική σημαία και είχε χωρητικότητα εκ 34.825 τόννων D.W. Η δεύτερη εκκαλούσα προσέλαβε τον εφεσίβλητο, με την ειδικότητα του προσοντούχου ναύτη, για να προσφέρει την εργασία του στο πλοίο αυτό. Ο μηνιαίος μισθός του προσδιορίσθηκε, με τη σύμβαση, σ' εκείνον, που καθόριζε η οικεία ελληνική συλλογική σύμβαση ναυτικής εργασίας, η οποία ίσχυε τότε. Η εφαρμογή του ν. 551/1915 οριζόταν ρητώς στη σύμβαση αυτή. Ο εφεσίβλητος ναυτολογήθηκε στο ίδιο πλοίο, που βρισκόταν στο λιμάνι της Taichung της

Φορμόζας, κατά την 12 Δεκεμβρίου 1988 και άρχισε έκτοτε να προσφέρει εξακολουθητικώς την εργασία του, με την ειδικότητα, την οποία είχε προσληφθεί. Ο ίδιος κατά την 3 Μαΐου 1989, κατά την οποία το πλοίο βρισκόταν πλαγιοδετημένο στο λιμάνι του Rio De Janeiro της Βραζιλίας, έλαβε εντολή από το ναύκληρο να προβεί στον χρωματισμό του δεξιού ιστού στήριξης της κεραιάς του ασυρμάτου, που βρισκόταν στη γέφυρα του πλοίου.

Αυτός άρχισε την αναρρίχηση στον ιστό και αιφνιδίως, κατά τη συντέλεση της ενέργειάς του αυτής, και της προσπάθειας της διαπεραιώσής του στον αυτοσχέδιο αναβατήρα, απόλεσε την ισορροπία του και κατέπεσε από ύψος τριών μέτρων περίπου στο κατάστρωμα της γέφυρας του πλοίου. Η πτώση στο δάπεδο επέφερε τον τραυματισμό του (βλ. την 17024/1990 ένορκη βεβαίωση του μάρτυρα Γ.Γ. και την από 8.5.1989 έκθεση του Β.Σ., πλοιάρχου του πλοίου της πρώτης εκκαλούσας). Ο ίδιος, που διακομίσθηκε στο νοσοκομείο του Rio De Janeiro, είχε υποστεί από την πτώση του συντριπτικό κάταγμα δεξιάς κνήμης και θλαστικά τραύματα στη σιαγόνα και σ' ολόκληρο το σώμα και υποβλήθηκε σε αιματηρή χειρουργική επέμβαση, με την οποία έγινε ανάταξη και οστεοσύνθεση, που συντελέσθηκε με τη χρήση μεταλλικής πλάκας και με την τοποθέτηση γύψινου νάρθηκα (βλ. την από 12.5.1989 βεβαίωση του διευθυντή της ιατρικής κλινικής Α.Σ., που βρισκόταν στο Rio De Janeiro). Η σύμβαση της ναυτολόγησής του εφεσιβλήτου λύθηκε στις 3 Μαΐου 1989. Η λύση της οφειλόταν στον τραυματισμό του (βλ. την τεσσαρακοστή ένατη σελίδα του 3932/31.10.1983 ναυτικού φυλλαδίου εφεσιβλήτου). Ακολούθως αυτός παλιννόστησε στην Ελλάδα και μετά την εισαγωγή του στο Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο "Ασκληπιείο Βούλας", υποβλήθηκε σε νέα εγχείρηση διόρθωσης του άξονα του κατάγματος της δεξιάς κνήμης, που επιτεύχθηκε με την ανάταξη της αξονικής παραμόρφωσης και με την εφαρμογή μηροκνημικού γύψου (βλ. την από 13.10.1991 γνωμάτευση του Κ.Τ., ιατρού του ορθοπεδικού τμήματος του Π.Γ.Ν. "Ασκληπιείο Βούλας" και τα 644/31.1.1990 και 3267/11.5.1990. πιστοποιητικά του ίδιου νοσοκομείου). Τα πραγματικά αυτά περιστατικά, που εκτέθηκαν και αποδείχθηκαν, συγκροτούσαν, σύμφωνα με τις διατάξεις, οι οποίες αναφέρθηκαν στην αρχή της αιτιολογίας, τη μορφή του ναυτεργατικού ατυχήματος, την οποία καθορίζει ο ελληνικός νόμος. Αυτός έχει εφαρμογή, γιατί η σύμβαση της ναυτολόγησής του εφεσιβλήτου διεπόταν από το Ελληνικό δίκαιο (άρθρο 25 Α.Κ.), αφού στο ίδιο είχαν υποβληθεί ρητώς οι συμβαλλόμενοι (βλ. την από 10.12.1988 σύμβαση ναυτικής εργασίας) και άλλως αυτό άρμοζε στη σύμβαση αυτή, επειδή η εφαρμογή του συναγόταν από το σύνολο των ειδικών συνθηκών. Ειδικότερα η σύμβαση ναυτικής εργασίας είχε καταρτισθεί στην Ελλάδα, το πλοίο έφερε Ελληνική σημαία και ήταν ελληνικών συμφερόντων, το πλήρωμα αποτελούνταν από Έλληνες, η αμοιβή του εφεσιβλήτου είχε καθορισθεί σύμφωνα με τις Ελληνικές συλλογικές συμβάσεις ναυτικής εργασίας και αυτή προσδιοριζόταν σε Ελληνικό νόμισμα. Ο εφεσίβλητος, εξαιτίας του τραυματισμού του, παρέμεινε διαρκώς μερικώς ανίκανος για την άσκηση του ναυτικού επαγγέλματος και κάθε άλλου τοιούτου, που ήταν κοινωνικώς και οικονομικώς ισοδύναμο με εκείνο, το οποίο ασκούσε. Ο πραγματοποιώμενος, που εξέτασε τον εφεσίβλητο κατά την 4.12.1990, διαπίστωσε, ότι αυτός είχε υποστεί από τον τραυματισμό του **α)** μεγάλη δυσκαμψία της δεξιάς ποδοκνημικής άρθρωσης, η οποία ήταν ελαφρώς επώδυνη στις υπέρμετρες παθητικές κινήσεις, **β)** κατάργηση της ραχιαίας κάμψης της ίδιας άρθρωσης, **γ)** μείωση, στο μισό περίπου, της πελματικής κάμψης, και των έσω και έξω στροφών στο ένα πέπτο του φυσιολογικού, **δ)** ελαφρό οίδημα, που εκδηλωνόταν με μέτριες τροφικές διαταραχές, οι οποίες είχαν τάση ατόμων ελκώσεων, που εμφανίζονταν στο κάτω τεταρτημόριο της δεξιάς κνήμης και στην πρόσθια επιφάνεια και εκατέρωθεν της μετεγχειρητικής ουλής, **ε)** μεγάλη μυϊκή ατροφία δεξιού σκέλους, που επέφερε μειωμένη χρήση αυτού, και **στ)** ελαφρά δυσχέρεια στη βάδιση και στη συνθησιμένη ορθοστασία, μεγάλη δυσχέρεια στην ταχεία βάδιση, που οφειλόταν στη μεγάλη δυσκαμψία της δεξιάς ποδοκνημικής άρθρωσης, και μέτρια δυσχέρεια στην παρατεταμένη ορθοστασία. Ο πραγματογνώμονας διατύπωσε το συμπέρασμα, ότι ο εφεσίβλητος ενεφάνισε πρόσκαιρη ολική ανικανότητα (100%) για χρονικό διάστημα ενός εξαμήνου, που άρχισε από τον τραυματισμό του, πρόσκαιρη μερική ανικανότητα, και σε ποσοστό 75%, για ένα εξάμηνο, που θα άρχιζε από τη λήξη του προηγούμενου, και μερική διαρκή ανικανότητα, και σε ποσοστό 50%, που θα άρχιζε από τη λήξη του δεύτερου εξαμήνου και ακολούθως (βλ. την από 10.12.1990 έκθεση πραγματογνωμοσύνης). Ο τεχνικός σύμβουλος Α.Σ. εξέφρασε στην από 25.2.1991 έκθεσή του τη γνώμη, ότι η μερική διαρκής ανικανότητα του εφεσιβλήτου καθοριζόταν σε ποσοστό 8%. Ο ίδιος προσδιόρισε στην από 24.1.1990 ιατρική του έκθεση το ποσοστό της ανικανότητας του εφεσιβλήτου σε 10%. Ο Χ.Χ., χειρουργός-ορθοπεδικός, ανέφερε στην από 15.5.1990 γνωμάτευσή του, την οποία προσκόμισε με επίκληση ο εφεσίβλητος, ότι η μερική διαρκής ανικανότητά του, για εργασία, καθοριζόταν σε ποσοστό 40%. Ο ίδιος, με τις προτάσεις, που υπέβαλε στην πρώτη συζήτηση του πρωτόδικου δικαστηρίου, αποδέχθηκε, ότι η ανικανότητά του ανερχόταν σε ποσοστό 40% και άνω. Η ειδική τριμελής επιτροπή του Ι.Κ.Α., που αποτελούνταν από ιατρούς, αποφάνθηκε με την 320/4.10.1991 γνωμάτευσή της, ότι ο εφεσίβλητος θα παρέμενε ανίκανος, για την άσκηση του επαγγέλματος του ναυτικού, στο από 2.5.1990 και μέχρι 31.5.1992 χρονικό διάστημα και σε ποσοστό 67%. Έτσι το Δικαστήριο αυτό, αφού έλαβε υπόψη του το περιεχόμενο όλων αυτών των αποδεικτικών στοιχείων, που εκτέθηκαν, κατέληξε στην κρίση, ότι το ποσοστό της μερικής διαρκούς ανικανότητας, για εργασία, του εφεσιβλήτου, που ήταν η τελική του μορφή, ανερχόταν σε ποσοστό 40%. Ο ίδιος, εξαιτίας του ναυτεργατικού

ατυχήματος, είχε δικαίωμα, σύμφωνα με τα άρθρα 1, 3 περ. 2 και 4 του ν. 551/1915, να αξιώσει την επιδίκαση αποζημίωσης. Αυτή υπολογίζεται με βάση την πραγματική αντιμισθία, την οποία έλαβε ο εφeseίβλητος στο χρονικό διάστημα του έτους, το οποίο προηγήθηκε της ημερομηνίας του εργατικού ατυχήματος, και η οποία θα προσαυξηθεί με την πλασματική αντιμισθία του αυτού χρονικού διαστήματος, που είχε τη δυνατότητα να λάβει ο εφeseίβλητος, αν αυτός είχε εργασθεί σε τμήμα του χρόνου αυτού (βλ. Εφ. Πειρ. 897/1990 ΕΝΔ 18, 466). Ο ίδιος είχε λάβει στο από 10.12.1988 και μέχρι 3.5. 1989 χρονικό διάστημα το ποσό των 1.045.762 δραχμών. Ο εφeseίβλητος θα ελάμβανε στα από 4.5.1988 και μέχρι 31.10.1988 και από 1.11.1988 και μέχρι 9.12.1988 χρονικά διαστήματα πλασματική αντιμισθία, η οποία αφενός υπολογιζόταν με βάση τη μέση αντιμισθία του προσοντούχου ναύτη, που θα προσαυξανόταν από την αμοιβή της δώρης καθημερινής υπερωριακής εργασίας, και αφετέρου ήταν σύμφωνη με την από 3.5.1988 συλλογική σύμβαση ναυτικής εργασίας πληρωμάτων ποντοπόρων φορτηγών πλοίων 4.500 τόννων D.W. και άνω, που κυρώθηκε με την 232402/1/1988 απόφαση του Υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας, αντιστοίχως εκ ποσών (...).

Η συνολική πραγματική και πλασματική αντιμισθία του εφeseίβλητου ανερχόταν στο ποσό (...). Ο ισχυρισμός των εκκαλούντων, ότι ο τραυματισμός του εφeseίβλητου οφειλόταν σε δική του απροσεξία και αμέλεια, γιατί απέφυγε να καταβάλει την προσήκουσα προσοχή κατά την αναρρίχησή του στον ιστό και τη διαπεραίωσή του στον αναβατήρα, δεν ασκεί, όπως εκτέθηκε στην αρχή της αιτιολογίας, κάποια έννομη επιρροή στο ατύχημα, που είχε υποστεί ο ίδιος, γιατί ο ισχυρισμός αυτός στερείται νομίμου ερείσματος, αφού γινόταν επίκληση μόνο γενικής αμέλειας. Επιπροσθέτως τα πραγματικά αυτά περιστατικά, εφόσον ήθελαν θεωρηθεί, ότι συγκροτούσαν την ειδική αμέλεια του άρθρου 16 του ν. 551/1915, που συνδεόταν με την παράβαση κάποιου από τους όρους ασφαλείας, οι οποίοι διαλαμβάνονταν σε νόμο ή διάταγμα ή κανονισμό εργασίας (βλ. το β.δ. 806/1970, που ενέκρινε και έθεσε σε εφαρμογή τον κανονισμό για την εργασία στα φορτηγά πλοία, που έχουν ολική χωρητικότητα 800 κόρων και άνω, το π.δ. της 14/22.3.1934, που ρυθμίζει τους όρους υγιεινής και ασφάλειας των εργατών κ.λπ. και το π.δ. 1349/1981, που ενέκρινε τον κανονισμό πρόληψης εργατικών ατυχημάτων στα πλοία), δεν αποδείχθηκαν στην ουσία, γιατί αυτά δεν ήταν δυνατόν να υπαχθούν σε κάποιο από τους όρους αυτούς, τους οποίους άλλωστε δεν είχαν επικαλεσθεί και προσδιορίσει ρητώς οι εκκαλούντες. Συνεπώς ο ισχυρισμός τους, ότι η αποζημίωση του εφeseίβλητου έπρεπε να μειωθεί, για το λόγο αυτό, πρέπει να απορριφθεί. Η εκκαλούμενη απόφαση που απέρριψε σιωπηρώς τον ισχυρισμό αυτό των εκκαλούντων, ορθώς έκρινε. Έτσι ο αντίθετος τρίτος λόγος της έφεσης πρέπει να απορριφθεί, γιατί είναι αβάσιμος στην ουσία. Η ίδια απόφαση, που δέχθηκε, ότι το ποσοστό της μερικούς διαρκούς ανικανότητας του εφeseίβλητου ανερχόταν σε 45% και η αποζημίωση προσδιοριζόταν στο ποσό των 1.716.870 δραχμών, πλημμελώς, σύμφωνα με τα πραγματικά περιστατικά, που εκτέθηκαν και αποδείχθηκαν, εκτίμησε τις αποδείξεις. Άρα το μεν πρώτο τμήμα του πρώτου λόγου της έφεσης, με το οποίο οι εκκαλούντες υποστήριξαν, ότι η πληττόμενη απόφαση δεν καθόρισε ορθώς το ποσοστό της ανικανότητας του εφeseίβλητου και το ποσό της αποζημίωσης, πρέπει να γίνει δεκτός στην ουσία, ο δε μοναδικός λόγος της αντέφεσης, με τον οποίο ο εφeseίβλητος ισχυρίστηκε, ότι το ποσοστό της ανικανότητάς του υπερέβαινε εκείνο, το οποίο είχε καθορίσει η ίδια απόφαση, πρέπει να απορριφθεί, γιατί είναι ουσιαστικώς αβάσιμος.

Από τη διατύπωση των συνδυασμένων διατάξεων των άρθρων 66 ΚΙΝΔ και 13 § 1 και 2 της από 10.8.1989 συλλογικής σύμβασης εργασίας πληρωμάτων ποντοπόρων φορτηγών πλοίων 4.500 τόννων D.W. και άνω, που έχει κυρωθεί με την 2324.4/5/1989 απόφαση του Υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας και εφαρμόζεται στην ένδικη διαφορά, σαφώς συνάγεται, ότι ο ναυτικός, που είχε υποστεί ατύχημα στη διάρκεια της σύμβασης της ναυτολόγησης, απολύθηκε από το πλοίο με την αιτιολογία της επέλευσής του και παρέμεινε μετά τη λύση της ναυτολόγησης ασθενής, εξαιτίας της εξακολούθησης των συνεπειών του ατυχήματος, δικαιούται να λάβει μισθό ασθενείας, εφόσον αυτή δεν υπερβαίνει τη χρονική διάρκεια των τεσσάρων μηνών. Ο μηνιαίος μισθός της ασθενείας περιλαμβάνει εκείνον, ο οποίος καθορίζεται από τη συλλογική αυτή σύμβαση σε ποσοστό 100% και αποτελείται μόνον από το βασικό μισθό (βλ. Εφ. Πειρ. 1132/1991 ΕΝΔ 19, 490, Εφ. Αθ. 1748/1988 ΕΝΔ 18, 305, Εφ. Πειρ. 1117/1987 Πειρ. Ν. 9, 221, 557/1987 ΕΝΔ 17, 311). Από τα ίδια αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία μνημονεύθηκαν στην προηγούμενη αιτιολογία, αποδείχθηκαν τα εξής πραγματικά περιστατικά: Ο εφeseίβλητος, εξαιτίας του ατυχήματος, που είχε υποστεί στο πλοίο της πρώτης εκκαλούσας, παρέμεινε ασθενής από το χρόνο της απόλυσής του, ο οποίος συντελέστηκε κατά την 3 Μαΐου 1989, και μέχρι στις 2 Σεπτεμβρίου 1989. Η τετράμηνη χρονική διάρκεια της ασθενείας του έχει συνομολογηθεί ρητώς από τους εκκαλούντες. Ο εφeseίβλητος, για το λόγο αυτό, και με βάση τις διατάξεις, που αναφέρθηκαν στην αρχή της αιτιολογίας, δικαιούται να λάβει τους μισθούς ασθενείας τεσσάρων μηνών, που ανέρχονται στο συνολικό ποσό των (β.μ. 72.460Χ4 μην.=) 289.840 δραχμών. Συνεπώς η εκκαλούμενη απόφαση, που προσδιόρισε την αγωγή αυτή αξίωση στο ποσό των 627.600 δραχμών, γιατί υπολόγισε και τα λοιπά επιδόματα, τα οποία προέβλεπε η συλλογική αυτή σύμβαση ναυτικής εργασίας, δεν εφάρμοσε ορθώς το νόμο, και γι' αυτό ο δεύτερος λόγος της έφεσης, με τον οποίο οι εκκαλούντες υποστήριξαν αυτά, που έγιναν αποδεκτά από το Δικαστήριο αυτό, πρέπει να γίνει, σύμφωνα με αυτά, που εκτέθηκαν, δεκτός στην ουσία.

Η επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης ρυθμίζεται από τις διατάξεις των άρθρων 299, 300, 914 και 932 Α.Κ., έστω και αν ηθική βλάβη προήλθε από τραυματισμό, που απέρρευε από εργατικό ατύχημα, το οποίο διέπεται από το άρθρο 1 του ν. 551/1915. Η διάταξη του άρθρου 16 § 4 του νόμου αυτού, που καθορίζει την προϋπόθεση της επιδίκασης από το δικαστήριο, που κρίνει εργατικό ατύχημα, μειωμένης αποζημίωσης, δεν αποκλείει την εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 300 Α.Κ. κατά την επιδίκαση της χρηματικής ικανοποίησης (βλ. Α.Π. 1680/1990 ΕΕργΔ 50, 645, Εφ. Πειρ. 897/1990 ΕΝΔ 18, 466, 443/1988 ΕΝΔ 17, 187, η οποία διαλαμβάνει και τη λοιπή νομολογία). Από τα αυτά αποδεικτικά στοιχεία, που αναφέρθηκαν στη δεύτερη αιτιολογία, αποδείχθηκαν τα εξής πραγματικά περιστατικά: Ο τραυματισμός του εφεσιβλήτου, που ιστορήθηκε στη δεύτερη αιτιολογία, οφειλόταν σε υπαιτιότητα του ναυκλήρου, ο οποίος υπηρετούσε στο πλοίο και είχε προστηθεί στη θέση αυτή από την πρώτη εκκαλούσα. Ειδικότερα αυτός όφειλε να είχε επιστήσει ειδικώς (άρθρ. 52 § 3 του κανονισμού εργασίας στα ελληνικά φορτηγά πλοία ολικής χωρητικότητας 800 κόνων και άνω, που εγκρίθηκε με το άρθρο μόνο του β.δ. 806/1970) την προσοχή στον εφεσίβλητο για τον τρόπο της προσήκουσας αναρρίχησης στον ιστό και της ασφαλούς διαπεραίωσης εξ αυτού στον αυτοσχέδιο αναβατήρα, που βρισκόταν σε ύψος τριών μέτρων περίπου από το δάπεδο του καταστρώματος της γέφυρας, ονομαζόταν "καντηλίτσα" και αποτελούνταν από μια σανίδα η οποία είχε πλάτος είκοσι εκατοστών του μέτρου και ήταν κρεμασμένη από ένα σχοινί. Ο ναύκληρος όμως απέφυγε να διαπιστώσει τη σταθερότητα του αυτοσχέδιου αναβατήρα (άρθρ. 54 του ίδιου κανονισμού), να παράσχει τις απαραίτητες οδηγίες στον εφεσίβλητο, που αφορούσαν την εξασφάλιση της σωματικής του ακεραιότητας, και να παρακολουθήσει την ασφαλή αναρρίχηση και τη διαπεραίωσή του στον αναβατήρα. Έτσι ο εφεσίβλητος, όταν προσπάθησε να περαιωθεί από τον ιστό σ' εκείνον, ολίσθησε εξαιτίας της αστάθειας αυτού και κατέπεσε στο κατάστρωμα. Ο τραυματισμός όμως αυτού οφειλόταν μερικώς και σε δικό του πταίσμα, γιατί ο ίδιος, κατά το χρόνο της περαίωσης από τον ιστό στον αναβατήρα, δεν είχε επιμεληθεί προσηκόντως της διασφάλισης της σωματικής του ακεραιότητας, η οποία θα συντελούνταν με τη χρήση της ζώνης ασφαλείας και αμφοτέρων των χεριών του, που θα επέτρεπε την ασφαλή άφιξη στον αναβατήρα. Ειδικότερα ο ίδιος δεν χρησιμοποίησε το ένα του χέρι, γιατί μ' αυτό συγκρατούσε το δοχείο του χρώματος, και έτσι δεν είχε τη δυνατότητα να ασφαλίσει τη ζώνη ασφαλείας και να συγκρατηθεί από τον ιστό. Η συνυπαιτιότητά του αυτή προσδιοριζόταν, κατά την κρίση του Δικαστηρίου σε ποσοστό 50%. Ο εφεσίβλητος είχε δικαίωμα να λάβει χρηματική ικανοποίηση, γιατί ο ίδιος είχε υποστεί ηθική βλάβη από τον ταυματισμό του. Για την αποκατάστασή της, αφού ληφθούν υπόψη από το Δικαστήριο αυτό οι συνθήκες της επέλευσης του εργατικού ατυχήματος, το είδος και η μορφή της ζημίας, την οποία είχε υποστεί ο εφεσίβλητος, ο ψυχικός πόνος, που δοκίμασε ο ίδιος, η πνευματική, η κοινωνική και η οικονομική κατάσταση αυτού, που στερούνταν ίδιας περιουσίας και άλλων οικονομικών πόρων, οι οποίοι να προέρχονταν από την άσκηση κάποιας εργασίας, το πταίσμα του ναυκλήρου, που είχε προστηθεί από την πρώτη, εκκαλούσα, ο βαθμός αυτού και η οικονομική κατάσταση της ίδιας, που ήταν αλλοδαπή ανώνυμη ναυτική εταιρεία και είχε εκτεταμένη οικονομική επιφάνεια, της δεύτερης εκκαλούσας, η οποία διατηρούσε μεγάλο κύκλο ναυτιλιακών εργασιών, και του τρίτου εκκαλούντα, που εκπροσωπούσε τη δεύτερη εκκαλούσα και είχε ικανή οικονομική επιφάνεια, απαιτείται, κατά τους κανόνες της κοινής πείρας και της λογικής, χρηματική ικανοποίηση εκ ποσού 600.000 δραχμών, που είναι εύλογη. Αυτή όμως, εξ αιτίας του ποσοστού της συνυπαιτιότητας του εφεσιβλήτου, το οποίο αναφέρθηκε ηγουμένως, πρέπει να μειωθεί κατά το ίδιο και να καθορισθεί η χρηματική ικανοποίηση στο ποσό των (600.000X50%=) 300.000 δραχμών. Η εκκαλούμενη απόφαση, που απέρριψε στην ουσία την πρωτοδίκως υποβληθείσα από τους εκκαλούντες, εμμέσως πλην σαφώς, ένσταση συνυπαιτιότητας του εφεσιβλήτου και προσδιόρισε τη χρηματική ικανοποίηση στο ποσό των 600.000 δραχμών, δεν έκρινε ορθώς τις αποδείξεις. Συνεπώς ο τέταρτος λόγος της έφεσης, με τον οποίο οι εκκαλούντες ισχυρίστηκαν, ότι η απόφαση του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου πλημμελώς εκτίμησε τις αποδείξεις, που ανάγονταν στην ένσταση αυτή και στο ποσό της χρηματικής ικανοποίησης, πρέπει, με βάση τα πραγματικά περιστατικά, που εκτέθηκαν και αποδείχθηκαν, να γίνει δεκτός, γιατί είναι ουσιαστικώς βάσιμος.

Οι εκκαλούντες ζήτησαν, με το δεύτερο τμήμα του πρώτου λόγου της έφεσης, τη διεξαγωγή νέας πραγματογνωμοσύνης, που θα αποσκοπεί στη διατύπωση του ποσοστού της ανικανότητας, για εργασία, του εφεσιβλήτου. Το αίτημα αυτό πρέπει να απορριφθεί, γιατί είναι αβάσιμο στην ουσία. Ειδικότερα το Δικαστήριο αυτό σχημάτισε εξ όλων των αποδεικτικών στοιχείων, που αναφέρθηκαν στη δεύτερη αιτιολογία, πλήρη δικανική πεποίθηση για το ποσοστό της ανικανότητας, για εργασία, του εφεσιβλήτου και συνεπώς δεν είναι αναγκαία η διενέργεια νέας πραγματογνωμοσύνης.

Μετά από αυτά, που μνημονεύθηκαν στις προηγούμενες αιτιολογίες, πρέπει να απορριφθεί στην ουσία η αντέφεση, να γίνει δεκτή η έφεση, γιατί είναι ουσιαστικώς βάσιμη, να εξαφανισθεί η εκκαλούμενη απόφαση, και για όλες τις διατάξεις της, ώστε να επιτευχθεί η ενότητα της εκτέλεσης (βλ. Α.Π. 748/1984 Ελ.Δ. 26, 642), να κρατηθεί η υπόθεση στο Δικαστήριο αυτό και να ερευνηθεί η ίδια στην ουσία.

Από τη διατύπωση των διατάξεων των άρθρων 341 εδ. α' και 655 εδ. α' και β' Α.Κ., που έχουν εφαρμογή και στο ναυτεργατικό δίκαιο (βλ. Αν. Βερνάρδο, ο.π., σελ. 105, Χρ. Αγαλλόπουλο, Ελ. Ναυτεργ. Δίκ., 1960, σελ. 86), και σε συνδυασμό με τα άρθρα 54 § 1 περ. δ', 64 και 68 ΚΙΝΔ. συνάγεται σαφώς, ότι το χρονικό σημείο, κατά το οποίο πρέπει να καταβληθεί ο μισθός στο ναυτικό, συνιστά δήλη ημέρα. Η παρέλευση και μόνον αυτής καθιστά τον εργοδότη του ναυτικού υπερήμερο οφειλέτη, χωρίς να χρειάζεται όχληση (βλ. Ι. Καποδίστρια στην Ερμ.. Κ. άρθρ. 655 αριθμ. 17, Αλ. Καρακατσάνη, Α' τόμ. Εργ. Δίκ., 1987, σελ. 199, Εφ. Πειρ. 205/1984 ΕΝΔ 12, 387). Η καταβολή του μισθού στο ναυτικό πρέπει να γίνει οπωσδήποτε το αργότερο μέχρι το χρόνο της λύσης της σύμβασης της ναυτολόγησης (βλ. Αλ. Κιάντου-Παμπούκη, Ναυτ. Δίκ., εκδ. 2η, 1989, σελ. 149, Δ. Καμβύση, Ιδιωτ. Ναυτ. Δίκ., 1982, σελ. 208, Εφ. Πειρ. 205/1984 ό.π. παραπ.). Με τη διάταξη του άρθρου 655 εδ. β' Α.Κ. δεν θεσπίζεται, όπως συνάγεται από τη σαφή διατύπωσή της, δήλη ημέρα καταβολής για κάθε απαίτηση του απολυόμενου ναυτικού, που προέρχεται από οποιαδήποτε αιτία, αλλά μόνο για το νόμιμο ή συμβατικό μισθό, που καθορίζεται σε στενή έννοια, γιατί μόνο στην περίπτωση αυτή είναι δεδομένο το ύψος του από το νόμο ή τη σύμβαση και δεν απαιτείται και η συνδρομή άλλου πραγματικού περιστατικού, όπως συμβαίνει στις λοιπές αποδοχές, που προσδιορίζουν το μισθό σε ευρεία έννοια (βλ. Α.Π. 174/1991 Ελ.Δ. 33, 110). Μετά από αυτά, που αναφέρθηκαν στις προηγούμενες αιτιολογίες, οι μερικότερες αγωγικές αξιώσεις του ενάγοντα ανέρχονται σε 289.840 δραχμές, για μισθούς ασθένειας, σε 300.000 δραχμές, για χρηματική ικανοποίηση και σε 1.414.023 δραχμές, για αποζημίωση, και συνολικώς προσδιορίζονται στο ποσό των 2.003.863 δραχμών, στο οποίο πρέπει να προστεθεί και εκείνο των 8.000 δραχμών, που έχει επιδικασθεί από την πρωτόδικη απόφαση και δεν έχει πληγεί με την έφεση. Από το άθροισμα των ποσών αυτών θα αφαιρεθεί το ποσό των 330.000 δραχμών, το οποίο έχουν καταβάλει οι εναγόμενοι στον ενάγοντα και απομένει υπόλοιπο εξ 1.681.863 δραχμών. Συνεπώς πρέπει να γίνει μερικώς δεκτή στην ουσία η αγωγή, να υποχρεωθούν οι εναγόμενοι, που ευθύνονται εξ ολοκλήρου (άρθρ. 1 ν. 762/1978), να καταβάλουν στον ενάγοντα το ποσό, που αναφέρθηκε ηγουμένως, και τους νόμιμους τόκους γι' αυτό, που θα αρχίσουν από την επίδοση της αγωγής και θα λήξουν με την εξόφλησή του, γιατί οι αγωγικές αξιώσεις, που μνημονεύθηκαν, δεν εμπίπτουν, όπως αβασίμως υποστήριξε ο ενάγων, στην έννοια του μισθού, που καθορίζεται σε στενή έννοια, και να καταδικασθούν οι εναγόμενοι, που μερικώς νίκησαν και ηττήθηκαν (άρθρ. 178 § 1 και 183 Κ.Πολ.Δ.), να πληρώσουν στον ενάγοντα μέρος των δικαστικών εξόδων αμφοτέρων των βαθμών, που προσδιορίζονται στο διατακτικό της απόφασης αυτής και περιλαμβάνουν και τα έξοδα της αμοιβής του πραγματογνώμονα, τα οποία κατέβαλε ο ενάγων και ανέρχονταν στο ποσό των 70.000 δραχμών.